Qishloq xo‘jaligi vaziri ABDURAXMONOV IBROHIM YULCHIYEVICHning 5-dekabr – «Butunjahon tuproq kuni»ga bag‘ishlangan «Tuproqshunoslikning transchegaraviy muammolari va ular yechimining innovatsion usullari» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjumanidagi NUTQI

Assalomu alaykum, Hurmatli anjuman ishtirokchilari va mehmonlar!

Barchangizni, «Butunjahon tuproq kuni» munosabati bilan tashkil etilgan “Tuproqshunoslikning transchegaraviy muammolari va ular yechimining innovatsion usullari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjumanda ko‘rib turganimdan bag‘oyat xursandman.

Jahon miqyosida tuproqlar unumdorligini saqlash va tuproq resurslaridan barqaror foydalanishga e’tiborni kuchaytirish maqsadida 2014 yildan boshlab, 5-dekabr Butunjahon tuproq kuni sifatida nishonlab kelinmoqda.

Dunyo bo‘yicha bir yilda 24 mlrd tonna unumdor tuproq va 15 mlrd daraxt yo‘qotilmoqda. Bu pulga aylantirilganda 40 mlrd dollarni tashkil etadi.

BMTning Oziq-ovqat va qishloq xo‘jaligi tashkiloti (FAO) ma’lumotlariga ko‘ra, 100 dan ortiq mamlakatlardagi 2,6 milliard odam tuproq degradatsiya va cho‘llanish ta’siridan aziyat chekmoqda.

Shuningdek, mamlakatimizda so‘nggi 30 yilda kuzatilgan tuproq gumus miqdorining 15 foizgacha pasayishi natijasida 2,7 mln gektar (74%) sug‘oriladigan tuproqlarida unumdorlik bilan bog‘liq muammolar yuzaga kelgan.

Butun dunyoni tashvishga solayotgan iqlim o‘zgarishi yerlar degradatsiyasi jarayonlarini kuchaytirib, qishloq xo‘jaligi yerlari mahsuldorligi va tuproq unumdorligini pasaytirmoqda. Tuproq ustki qoplamining degradatsiyaga uchrashi global darajada oziq-ovqat xavfsizligiga, ekotizimlar salomatligiga va

qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Shu sababdan, dunyo hamjamiyati BMTning Cho‘llanishga qarshi kurashish to‘g‘risidagi konvensiyasi (1JSSB) va iqdim o‘zgarishi konferensiyalarining yig‘ilishlarida yer degradatsiyasiga qarshi kurashish va tuproq unumdorligini oshirish bilan bog‘liq masalalar asosiy yo‘nalish sifatida alohida sessiyalarda muhokama qilinmoqda. Bunga misol, hurmatli Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyevning Birlashgan Arab Amirligida o‘tkazilgan BMTning iqlim o‘zgarishi konferensiyasining ochilish marosimidagi o‘z nutqlarida, mintaqamizda tuproq yemirilishi jarayonlari 30 milliondan ziyod aholi turmush tarziga salbiy ta’sir ko‘rsatayotganligi, kuchli chang va qum bo‘ronlari oddiy holga aylanib borayotganligi, ichimlik suvi tanqisligi, havo ifloslanishi, bioxilma-xillik yo‘qolishi, qishloq xo‘jaligida hosildorlikning keskin pasayishi kabi muammolar tobora avj olib borayotganligiga alohida e’tibor qaratdilar.

Shu o‘rinda, tuproqni muhofaza qilish, tuproq degradatsiyasi bilan bog‘liq muammolar va ularning yechimlarini olimlar va amaliyotchilar ishtirokida ko‘rib chiqish hamda ilmiy va innovatsion ishlanmalarni ishlab chiqarishga tatbiq etish va zaruriy tadbirlarni amalga oshirishning dolzarbligini yanada kuchaytiradi.

Bu borada, mamlakatimizda tuproq degradatsiyasi bilan bog‘liqholda yuzaga kelgan salbiy jarayonlarni bartaraf etish va uning oqibatlarini kamaytirish maqsadida tizimli ishlar yo‘lga qo‘yildi.

Hurmatli, Prezidentimizning 2022 yil 10 iyundagi PQ-277-son qaroriga muvofiq tuproqlarni saqlash, unumdorligini oshirish, yerlar degradatsiyasiga qarshi kurashish va uning salbiy oqibatlarini bartaraf etish bo‘yicha chora-tadbirlar belgilab berildi.

Soha olimlari va mutaxassislarning birgalikdagi sa’y-harakati natijasida "Tuproqdarni muhofaza qilish va uning unumdorligini oshirish to‘g‘risida"gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni (02.02.2024 yildagi, O‘RQ-903-son) qabul qilindi.

Tuproqshunoslik yo‘nalishidagi faoliyatni yagona tizimga birlashtirish, ilm va amaliyot integratsiyasini ta’minlash maqsadida tuproq tadqiqotlarini amalga oshirish ishlari Tuproqshunoslik instituti tarkibida yo‘lga qo‘yildi.

Prezidentimizning 2024 yil 13 fevraldagi PQ-71-son qaroriga muvofiq paxta maydonlarida tuproq unumdorligi va hosildorlikni oshirish maqsadida 13 ta tuman tanlab olinib, joriy yilda 1692 nafar fermerlarning 54,2 ming gektar paxta maydonlarida gumusli o‘g‘itlarni qo‘llashga Davlat budjetidan 32,5 mlrd so‘m (1 ga uchun 1 mln so‘m/ subsidiya ajratildi.

Hurmatli tadbir ishtirokchilari, Tuproqshunoslik va agrokimyoviy tadqiqotlar instituti ushbu ishlarni amalga oshirishga katta hissa qo‘shdi desam mubolag‘a bo‘lmaydi. Aynan, tarkibida gumusli bioo‘g‘itlarni qo‘llash uchun subsidiya ajratish amaliyoti ham tuproqshunoslik yo‘nalishidagi olimlarning uzoq yillik tajribalariga tayangan takliflariga asosan sinov tariqasida joriy etildi.

Natijada, 2024 yilga nisbatan g‘o‘za hosildorligi Popda - 16,2 s/ga (78,2 foiz), Jarqo‘rg‘onda - 14,8 s/ga (59,2 foiz), Ulug‘norda - 11,8 s/ga (46,4 foiz], Vobkentda - 8,2 s/ga (31,6 foiz], Sayxunobodda - 6,5 s/ga (43,5 foiz) oshgan.

Birgina, tuproq unumdorligi va paxta hosildarligini oshirish bo‘yicha erishilgan natija, ilmiy asoslarga tayanib, joriy etilgan tajribalarning naqadar samarali ekanligini amalda yana bir bor isbotladi.

Hurmatli anjuman ishtirokchilari, shu o‘rinda tuproqshunoslik yo‘nalishida raqamlashtirish ishlariga ham

to‘xtalib o‘tishni lozim deb hisoblayman, "Raqamli qishloq xo‘jaligi" yagona integratsion platformasida "Yer degradatsiyasi" geoportali yaratilib, unda 3,3 mln ga tuproq sifati (bonitet balli), 2,8 mln ga sho‘rlanishi (juda kuchli, kuchli, o‘rta va kam) va 3,1 mln ga agrokimyoviy kartogrammasi (gumus va mineral moddalar miqdori) natijalari GIS xaritalarida aks ettirildi.

Shu bilan birga, Geoportalda tuproq tadqiqot ishlarini o‘tkazish uchun namunalar olinadigan maydonlarni geolokatsiyaga bog‘langan holda onlayn rejimda kuzatish maqsadida "IeSh Marz" mobil ilovasi ishga tushirilib, 14689 ta tuproq sifati, 16269 ta tuproq sho‘rlanishi, 331729 ta agrokimyoviy tahlil va 63 ta tuproq monitoringi uchun namunalar olingan nuqtalar geolokatsiyasi bo‘yicha ma’lumotlar bazasi shakllantirildi.

Bugungi kunda, tuproqlarimiz bo‘yicha majud ma’lumotlarga tayangan holda yerdan foydalanuvchilarga sho‘r yuvish, o‘g‘itlash, ishlov berish va boshqa agrotexnik tadbirlarni bajarishda ilmiy asoslangan takliflarni elektron ko‘rinishda taqdim etish imkoniyatini yaratish davr talabi desam mubolag‘a bo‘lmaydi.

Institut ilmiy faoliyatida ham o‘sishga erishildi, jumladan so‘nggi 3 yilda fan doktorlari soni 30 foizga, falsafa doktori (RO) 35 foizga va yosh olimlar 1,6 barobarga oshgan bo‘lsa, ilmiy faoliyatga oid davlat dasturlari doirasida ajratiladigan mablag‘lar hisobidan 9 ta "Tuproq klinikasi" mobil laboratoriyalari tashkil etildi hamda moddiy-texnik bazani mustahkamlash uchun Jahon banki mablag‘lari hisobidan 1,9 mln dollar miqdoridagi mablag‘ yo‘naltirildi.

Mazkur anjuman doirasida muhokama qilinadigan tuproqshunoslik sohasidagi ilg‘or ilmiy yutuqlar va innovatsion yechimlar mamlakatimizning bebaho boyligi bo‘lgan tuproq unumdorligini saqlash va oshirish, qishloq xo‘jaligi ekinlaridan sifatli va yuqori hosil olishga o‘z hissasini qo‘shishiga ishonaman.

So‘zimning yakunida, insoniyat va barcha jonzotlar uchun tabiiy ozuqa yaratish vositasi bo‘lgan tuproqning tabiatdagi o‘rni beqiyos va uni hech narsa bilan almashtirib bo‘lmasligini ta’kidlagan holda, tabiatning noyob ne’matlaridan biri bo‘lgan tuproq qoplamini saqlash, asrash, muhofaza qilish va undan oqilona foydalanish orqali mamlakatimizning oziq-ovqat havfsizligini ta’minlash, organik (ekologik toza) mahsulot ishlab chiqarishga hamda halqimizning turmush farovonligini yanada oshirishga o‘z hissasini qo‘shayotgan soha mutaxassislari va barcha qishloq xo‘jaligi xodimlarini 5-dekabr Butunjahon tuproq kuni bilan tabriklayman hamda bugungi anjuman ishiga muvaffaqiyatlar tilayman.

E’tiboringiz uchun rahmat!